

Boga Bálint

ÜZENETEK A TÖRTÉNELEMBŐL.

A történelmet emberek csinálják és ők is szenvedik meg alakulásának következményeit. A nagyhatalmú döntéshozók teszik meg sokszor az eseményt kirobbantó lépést, máskor a tömegek zúduló sodrása formálja. A filozófusok nagy része viszont úgy hiszi, hogy a vélt vagy valós szükségletek, olykor csak földalatti erőként, váltják ki a történéseket és sokszor ezek áttételesen hatnak az egyedi vagy tömeges döntésre. „*Nem a kakas szavára kezd virradni, de a kakas kiált, merthogy virrad.*” (Madách). Az egyed kénytelen benne menetelni, néha valamennyire utat választva. A heideggeri létbe-vetettségek kiélezett formájára ismerünk rá az egyedi sorsok alakulását figyelve. Ebben a kószálásban, sokszor vergődésben, az ember biológiai és érzelmi lényé kopik, sérül, elmúlásával pedig egész életének lelki, testi fájdalmait magával viszi a túlvilágra. Történéseinkről azonban írásban üzenetet adhatunk már életünkben máshol élő kortársainknak, az idő múlásával fiatalabb generációknak, sőt információt hagyhatunk későbbi időszakok embereinek is.

Sajátságos formája ennek az írásos üzenethagyásnak a levélírás. A levél általában hozzánk közel álló személynek szól, tehát ami benne van, akár az események ismertetése, akár a kapcsolódó vélemény, a kiváltott érzés legtöbbször őszinte, kifejezőképességtől függően érthető, valós. Fontos a történéseket elszenvető kisember saját világa akkor is, ha nem látja az egész folyamatot, hiszen egyedként éljük meg életünket, nem csoport eseményeként. Elsődlegesen az számít, hogy megsebesültem vagy elvesztettem a lábam vagy meghaltam, nem az, hogy győztünk-e vagy veszítettünk a háborúban. A levelek nagy része – természetesen – háború vagy katasztrófák idején is a személyes élet részleteit, a megrázkódtatást, az aggodást, a címzett iránt érzett érzelmeket, hogylétéről érdeklődést tartalmazza. Sokszor csak pár mondat megírására van lehetőség egy levelezőlapra, vagy – ami még kevesebb - egy, békéből megmaradt képes levelezőlap címezést tartalmazó oldalán.

Öt képeslapomat mutatom be.

Az elsőt nagyapám írta kislányának, édesanyámnak katonaként, az első világháború idején. Az Adriaai tengerpartjáról, Polából küldte. 1916-ban írta, behívása után itt teljesített szolgálatot. Pola volt az osztrák-magyar monarchia hadikikötője, sőt tengeri központja a 19. század elejétől. Nagyapám ekkor már 38 éves volt, valószínűleg ezért nem közvetlenül a frontra vitték, négy kis gyermeke volt, köztük anyám a második, a levélírása idején 7 éves. A levelet közvetlenül neki címezte. Tudjuk – ismerősöktől, filmekből – hogy a fiatal apák, mint katonák mennyit szenvedtek gyerekeiktől távol, sokszor a mindennapi halálos veszedelem közelében, a soha-haza-nem-érés fenyegetettségével. Nagyapám is percekre ott hagyta gondolatban a háborús környezetét és elképzelte, hogy kislánya mit csinál éppen; szeretné hallani, amint iskolai versét szavalja, és megírta ezt a képeslapot. Békés képet küldött, a kikötő képét szép vitorlás hajókkal, hogy ezzel is örömet okozzon. A háború vége után, még abban az évben, 1918-ban az ott szerzett betegségben meghalt, anyám korán árva lett.

A második lapot Kálmán unokabátyám írta 1956-ban Észak-Koreából (Namphő). Erdélyben élő magyar orvosként szakmai előrelépését segítő vállalta, hogy a koreai háború alatt és után a szocialista országok által felajánlott orvosi segítség keretében az ott felállított román kórház szülészeti osztályán, mint annak vezetője dolgozzék. A koreai háború, az ún. hidegháború, egyik legforróbb háborúja volt, távol tőlünk, de érintve volt az akkori két tábor minden országa valamilyen formában, materiálisan is, nem csak szimbolikusan, mint az ideológiák csatája. Kálmán ezt, mint emberi és szakmai fejlődésének lehetőségét próbálta

kihasználni. Itteni tapasztalatai is hozzájárultak, hogy később klinika-vezető professzor lehessen.

A harmadik lap Miklós barátomtól, volt osztálytársamtól jött 1957 elején. 1956-ban érettségiztünk, ő az ELTE könyvtáros szakára jelentkezett, elutasították, mert édesapja órásmester volt, tehát a kommunista beosztás szerint kiskapitalista. Átéltve a forradalmat és annak leverését, nem látott reményt arra, hogy itthon egyetemre be tud jutni, ezért – sok ezer magyarral együtt – úgy döntött, hogy elhagyja az országot. Még át tudott jutni a határon, az ausztriai elosztásnál Svédországot választotta letelepedési célként. Nem tudom, mikor kaptam erről az első információt, de mindenesetre ez a képeslap Fristadból, vagyis már Svédországból jött, még az érkezés utáni átmeneti időből. A képeslapon jellemző északi táj dús fákkal, keskeny tóval. Barátom befogadása teljes mértékű lett. Elvégezte Stockholmban a könyvtáros szakot, elismert szakember lett ezen a területen, ott nősült meg, két gyereke született, nyugdíjba vonulásakor egy munkatársa megírta az ő élettörténetét és könyvben kiadták.

Ezek a levelezőlapok nagy történelmi történések indító motívuma után kialakult következmények időszakának egy pontjából és egy pillanatából származnak, a Ferenc József által indított I. világháború kitörése, az észak-koreai vezér által indított koreai háború és az 56-os magyar forradalom leverése után, mindegyik egy „terminus post quem”, de ha a megindult folyamat idejét nézzük, akkor lehet úgy is felfogni, hogy „tempus in quo”.

A további két lapom jelentőségét az adja, hogy bár a lapokon nyugodt, békés városképek láthatók, ezt utána megzavarta, lerombolta valamilyen történelmi katasztrófához köthető aktus, tehát ezeknek a lapoknak elküldési ideje „terminus ante quem” volt és a lap képének, tartalmának az adott jelentőséget, ami utána következett be, küldése idején még se híre, se hamva nem volt ennek.

Aleppóból, Szíriából küldött lap az egyik, rajta a középpontban a régi híres fellegvár, körülötte a modern város épületei. El-Khalid Osama szír orvoskollégám küldte, itt Budapesten végezte az orvosegyetemet több társával együtt, magyar nőt vett el feleségül, gyerekeiket kettős kultúra szerint nevelték, itt maradt hazánkban, több évig dolgozott az általam vezetett belgyógyászati osztályon, szülei Aleppóban éltek. Őket látogatta meg 1998-ban, amikor küldte az osztály dolgozóit köszöntő levelét. Akkor béke volt Szíriában. Azt terveztük, hogy ellátogatok én is Aleppóba, mint az ő vendégük, erre azonban nem került sor. A történelem viszont így alakult: *2012 július 19-én* indult a tömegtüntetésből a város negyedeit is harci tereppé alakító polgárháború, amely az Aszad-kormány és a felkelők között *2016 december 22-ig* tartott, több mint 30.000 halottat követelt, a város nagy részét romba döntötte és itt a kormányerők győzelmével végződött. A háború még ma sem zárult le.

A másik lapot lányom küldte a Côte d’Azur-ról, *2016 júniusában*. Gyerekeim, unokáim június 18-án Marseille-ben megnézték a Magyarország-Ízland Európa bajnoksági futballmérkőzést, a június 22-i Portugália elleni lyoni mérkőzés előtt néhány várost meglátogattak a környéken. Így Nizzába is kirándultak, hosszan sétáltak a tengerparti sétányon. Nem egészen egy hónappal később, július 14-én késő este a híradók világszerte szétkürtölték a hírt, hogy terrorcselekmény történt ezen a nizzai sétányon: egy kamion tudatosan a sétálóba gázolt és sokan meghaltak, amíg az elkövetőt lelőtték. Kiderült, hogy egy tunéziai származású személy hajtotta végre, egy éve készül rá, 87 halott volt és 307 sérült, tudatosan cikk-cakkban vezette a kamiont 2 kilométer hosszan, hogy a lehető legtöbb áldozat legyen. Beleborzadok, ha arra gondolok, hogy mindez történhetett volna akkor, amikor a gyerekeim sétáltak a sétányon, egyik vagy másik jelenlét lehetett volna előbb vagy utóbb.

Klio, a történetírás múzsája megihletett, a képes levelezőlapok megidézték számomra az adott korszakot, köztük a jelent. A történelmet több isten kellene kézben tartsa, de sajnos – mint láttuk – Ares, a háború istene kisajátította maga számára.